

Političko-geografski položaj Hrvatske

Grbeša, Mislav

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:104970>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-23**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)



Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

MISLAV GRBEŠA

POLITIČKO-GEOGRAFSKI POLOŽAJ HRVATSKE

Prvostupnički rad

Mentor: prof. dr. sc. Zoran Stiperski

Ocjena: _____

Potpis: _____

Zagreb, 2020.

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Prvostupnički rad

Političko-geografski položaj Hrvatske

Mislav Grbeša

Izvadak: Ovaj prvostupnički rad proučit će trenutni političko-geografski položaj Republike Hrvatske i njen položaj u globalnim strukturama i tokovima. Cilj rada je utvrditi na koji način geografija utječe na politički status i moć Hrvatske u svijetu i utvrditi kakvo je njeno političko okruženje. U radu će se posebna pažnja obratiti na položaj Hrvatske unutar Europske unije s obzirom na neke važne izazove za Uniju, proširenje na zapadni Balkan i migrantsku krizu, te na njeno djelovanje za vrijeme predsjedanja Vijećem Europske unije. Proučit će se i hrvatski interesi i ciljevi u vanjskoj politici prema susjednim zemljama kao i prema europskim integracijama. Također, proučit će se gdje se Hrvatska nalazi u odnosu na globalne konstrukcije dviju velikih svjetskih sila, SAD-a i Kine. S obzirom da se odnosi moći u svijetu konstantno mijenjaju, za Hrvatsku je bitno da nađe svoje mjesto u globalnim tokovima i strateški se povezuje s drugim zemljama kako bi mogla ostvarivati svoje političke ciljeve.

26 stranica, 8 grafičkih priloga, 0 tablica, 14 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: Hrvatska, politička geografija, EU, zapadni Balkan, političko-geografski položaj

Voditelj: prof. dr. sc. Zoran Stiperski

Tema prihvaćena: 13. 2. 2020.

Datum obrane: 24. 9. 2020.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Undergraduate Thesis

The political-geographical position of Croatia

Mislav Grbeša

Abstract: This Bachelor's thesis will research current political-geographical position of the Republic of Croatia and its position in global structures and flows. The aim is to determine in which way does geography affect political status and power of Croatia in the world and to establish what its political surrounding is like. In this paper special attention will be dedicated to Croatia's position in European Union regarding some of Union's biggest challenges, enlargement towards Western Balkans and migrant crisis, and on its activity during the time of its Presidency of the European Union. Croatia's interests and goals in foreign policy towards neighbouring countries, as well as those towards European integrations, will also be researched. Also, it will be determined where does Croatia stand in global constructions of two major global powers, the USA and China. Considering the constant change in global relations of power, for Croatia it is important to find its place in global flows and to strategically connect with other countries in order to achieve its political goals.

26 pages, 8 figures, 0 tables, 14 references; original in Croatian

Keywords: Croatia, Political Geography, EU, Western Balkans, political-geographical position

Supervisor: Zoran Stiperski, PhD, Full Professor

Undergraduate Thesis title accepted: 13/02/2020

Undergraduate Thesis defense: 24/09/2020

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. PREDMET ISTRAŽIVANJA.....	2
3. GEOGRAFSKI ČIMBENICI POLITIČKO-GEOGRAFSKOG POLOŽAJA HRVATSKE.....	3
4. POLITIČKI ČIMBENICI POLITIČKO-GEOGRAFSKOG POLOŽAJA HRVATSKE.....	7
5. POLITIČKO-GEOGRAFSKI POLOŽAJ REPUBLIKE HRVATSKE IZ PERSPEKTIVE EUROPSKE UNIJE.....	9
1. HRVATSKA ULOGA I INTERESI U PROŠIRENJU EU-A.....	10
2. POLOŽAJ HRVATSKE S OBZIROM NA MIGRANTSKU KRIZU.....	14
6. HRVATSKA U GLOBALNIM OKVIRIMA.....	17
1. HRVATSKA I SAD.....	17
2. HRVATSKA I KINA.....	19
7. ZAKLJUČAK.....	22
8. LITERATURA.....	23
9. IZVORI.....	25

UVOD

Kroz povijest, geografski položaj Hrvatske je uvijek bio na razmeđi velikih carstava i civilizacijskih krugova. Od Franačke i Bizanta, Osmanskog Carstva i Austro-Ugarske do današnjih dana kada se hrvatska država nalazi na dodiru Srednje, Južne i Jugoistočne Europe. Specifičan oblik države i historijsko-geografske okolnosti koje su oblikovale Hrvatsku do današnjih dana utjecali su na otvorenost Hrvatske prema različitim regijama u Europi i omogućile joj potencijal za sklapanje raznih savezništava i bilateralnih odnosa kao i sudjelovanje u međudržavnim inicijativama unutar kontinenta i šire.

Određivanje političko-geografskog položaja ima posebnost u tome što je što je to promjenjiva kategorija kako Kurečić (2001) navodi i može se drastično mijenjati kroz godine ili desetljeća. Zadnja veća promjena se za Republiku Hrvatsku dogodila ulaskom u Europsku uniju 2013. godine nakon godina dugotrajnih pristupnih pregovora. Od hrvatskog ulaska u Europsku uniju dogodile su se razne krize u svijetu koje su i izravno utjecale na RH, a najznačajnije su, dakako, migrantska kriza uzrokovana ratom u Siriji i trenutno najaktualnija zdravstvena kriza, koja je ubrzo nakon postala i ekonomska, uzrokovana pandemijom virusa COVID-19 koja je bitno uzdrmala političko-geografsku situaciju u svijetu i uspjela zatvoriti granice unutar EU-a i Schengenskog prostora te navesti pojedine zemlje da, kako prenosi Hrvatska radiotelevizija (2020), posegnu za protekcionističkim tržišnim mjerama što je prije navedene krize bilo nezamislivo u Europi. Ranije spomenute krize pokazuju kako i naizgled čvrsti savezi i stabilan globalni poredak mogu biti ugroženi u ovo vrijeme koje mnogi smatraju najsigurnijim i najstabilnijim u povijesti čovječanstva.

U vrijeme kada svijet pogađaju brojne krize i nesigurnosti važno je pitanje kakav je položaj i značaj Hrvatske te na koji se način može prometnuti u bitnijeg geopolitičkog aktera u globalnim razmjerima. Ovaj prvostupnički rad proučit će trenutni političko-geografski položaj Republike Hrvatske, čimbenike koji su utjecali na takav položaj RH te njenu ulogu unutar globalnih struktura i tokova, a za to je potrebno, prije svega, utvrditi najbitnije definicije i činjenice što će se napraviti u sljedećem poglavlju.

PREDMET ISTRAŽIVANJA

Tematikom ovog prvostupničkog rada bavi se politička geografija. Politička geografija, kao i brojne druge znanstvene discipline, nema univerzalnu definiciju s kojom bi se mogli složiti svi koji se njome bave. Klemenčić (1995) tako nabroja nekoliko definicija kod kojih ističe da im je zajedničko što bez obzira na formalne razlike između tih definicija većina političkih geografa se slaže da je bit političke geografije u prostornoj analizi političkih fenomena odnosno da se ona bavi prostornim aspektima političkih procesa. Fuerst-Bjeliš i Lozančić (2017) ističu definiciju političke geografije Pavića (1973), jednog od najznačajnijih ljudi koji su se u Hrvatskoj bavili političkom geografijom, koji ju definira kao geografsku disciplinu koja se bavi proučavanjem povezanosti, interakcije i ovisnosti političkih događaja s fizičkim i gospodarsko-geografskim osobinama na Zemlji. Isti tekst citira, ponovno, Pavića (1987) koji naglašava izvanrednu važnost političke geografije kao geografije moći, tj. geografije onih elemenata koji doprinose razumijevanju svega što je bitno za moć države kao temeljnog subjekta političke geografije.

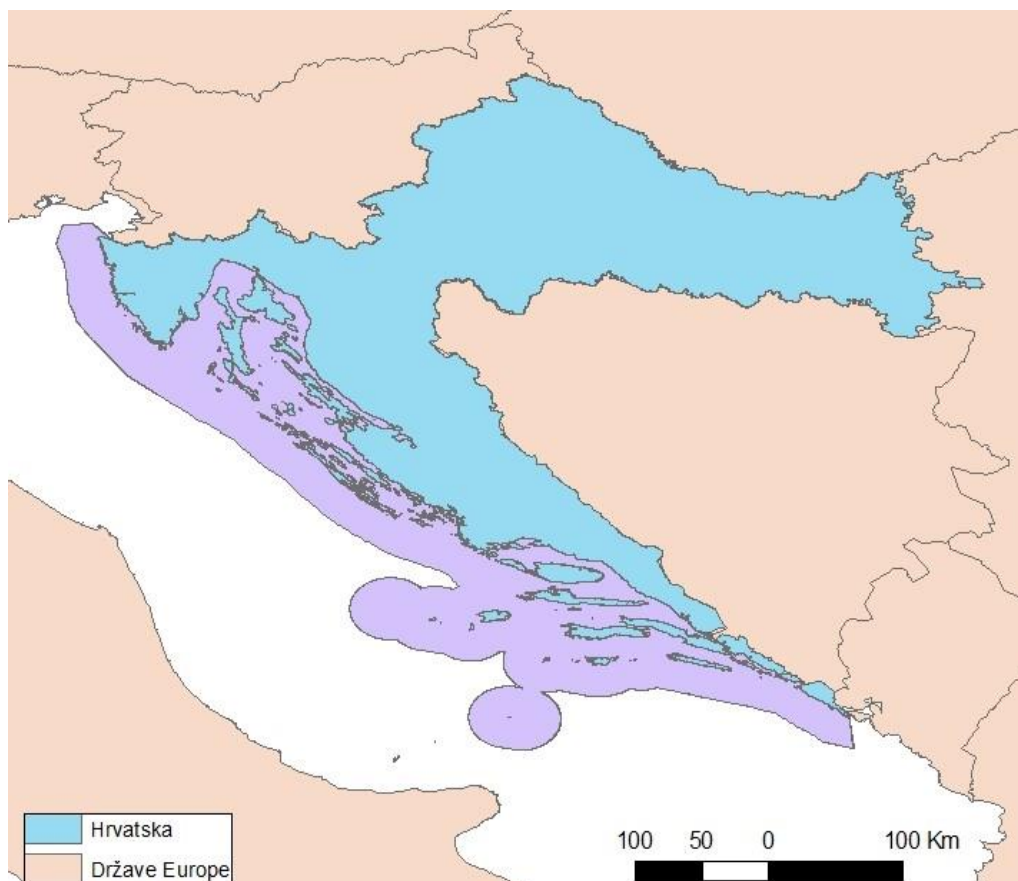
Srodan pojam političkoj geografiji koji ljudi često miješaju s njom je geopolitika. Fuerst-Bjeliš i Lozančić navode kako Pavić (1987) pri određenju predmeta političke geografije upozorava na nerazdvojivost promatranja triju elemenata, a oni su politička geografija u užem smislu, geopolitika i geostrategija, koja se ne bavi spoznajom nego oblikovanjem i provedbom pojedinih interesa država, osobito dominantnih centara svjetske moći. Prema Paviću, dakle, geopolitika je doktrina uporabe geografskih i drugih bitnih sadržaja sa svrhom afirmacije države i vojne snage, ostvarivanja sfera interesa ili neke vrste teritorijalne dominacije. Na tu definiciju koju je ponudio Pavić, može se nadovezati misao Klemenčića (1995) da je geopolitika promjenjiva misaona kategorija koja nikad nije bila neutralna te su svi veliki geopolitičari bili nacionalno pristrani, a svoju pristranost nisu niti krili budući da su radili sa svrhom – usmjeriti vanjskopolitičku strategiju svoje države.

Pojam koji zaključuje Pavićevu trijadu političke geografije je geostrategija. Geostrategija predstavlja vezu geografskih, političko-geografskih (u užem smislu) i (neo)geopolitičkih sadržaja s onima vojnog, navlastito strateškog značaja (Pavić, 1987). Pavić (1987) još dodaje kako u geostrategiji postoje ovisnosti o geokomponentama, onima koje su faktor veće ili manje vojne moći što, ujedno, znači da je geostrategija povezana s vojnom geografijom.

GEOGRAFSKI ČIMBENICI POLITIČKO-GEOGRAFSKOG POLOŽAJA HRVATSKE

Za utvrđivanje političko-geografskog položaja Hrvatske nužno je prvotno odrediti geografske značajke prostora, odnosno prije svega njen geografski smještaj i položaj, dva potpuno različita pojma koja se pokatkad neopravdano smatraju istoznačnicama. Smještaj je statična, neutralna i deskriptivna kategorija, to je odnos nekog mjesta ili regije prema manje-više stabilnom i nepromjenjivom inventaru fizičko-geografske sredine, ali bez odgovarajućih vrijednosnih sudova i ocjena značenja (Pavić, 2012a). Prema tome, Hrvatska je smještena na dodiru panonskog, dinarskog i jadranskog i predalpskog prostora (Njegač, 2001), a radi toga sastoji se od tri velike cjeline koje je Pavić (2012b) nazvao panonsko-peripanonska, gorsko-kotlinska i primorsko-otočna Hrvatska. Matematički gledano Hrvatska je smještena između $46^{\circ}33'$ N i $42^{\circ}23'$ N te $13^{\circ}30'$ E i $19^{\circ}27'$ E.

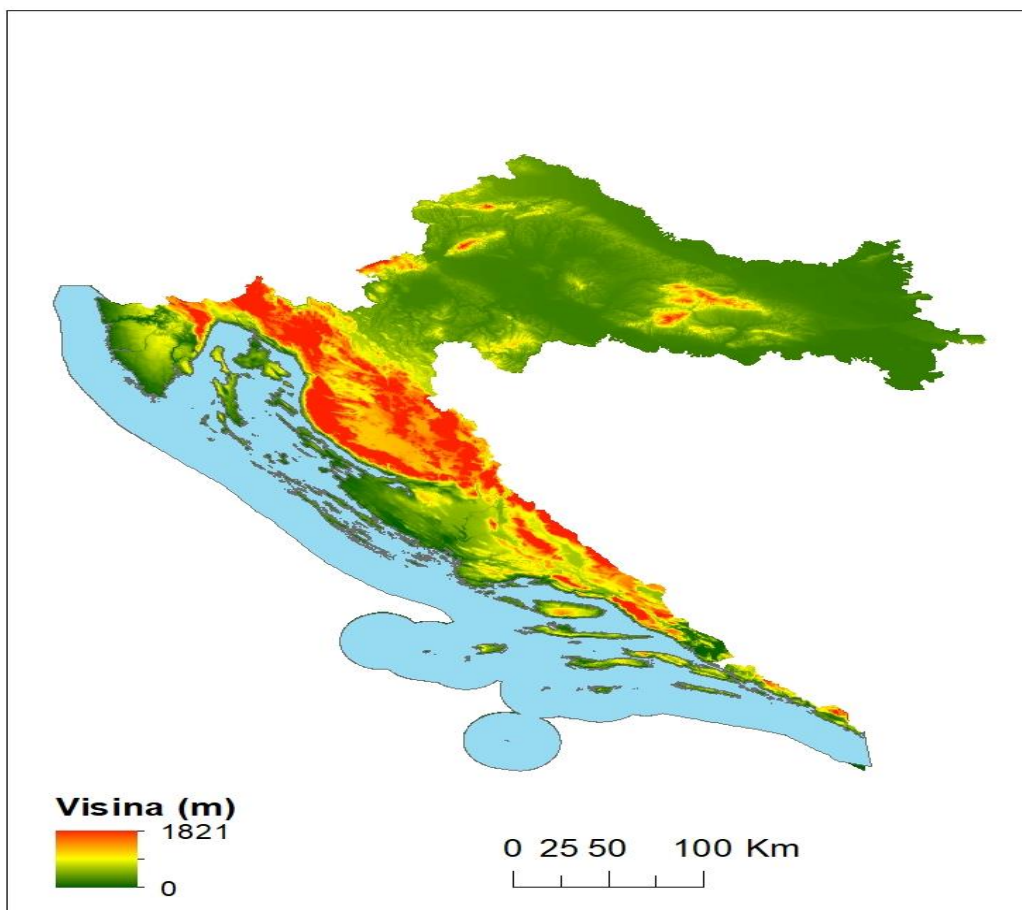
Geografski položaj je promjenjiva kategorija, označava položaj u prostoru u odnosu na međusobno povezane prirodoslovne i društvene sadržaje drugih prostora (uključuje vrijednosne sudove). Položaj, dakle, nije neutralna kategorija, već odgovara na pitanje funkcionalnosti nekog prostora (Pavić, 2012a). Geografski položaj Republike Hrvatske (Sl. 1.) je vrlo bitan čimbenik koji utječe na njen političko-geografski položaj. Geografski položaj Hrvatske obilježava isprepletenost različitih civilizacijskih krugova što se i danas odražava na prostor države. Ti civilizacijski krugovi su: srednjoeuropski koji je u Hrvatsku došao ponajprije iz Austrije i Mađarske, sredozemni civilizacijski krug koji je većinom rezultat utjecaja iz Italije te jugoistočnoeuropski koji je posljedica duge prisutnosti Turaka u hrvatskom okruženju. Takav je geografski položaj u prošlosti znao negativno utjecati na Hrvatsku koja je nerijetko bila podijeljena između više različitih država, no danas on može pozitivno utjecati na političko-geografski položaj države.



Sl. 1. Geografski položaj Hrvatske

Izvor: autor u GIS-u, 2020

Sljedeći važan geografski čimbenik koji određuje Hrvatsku su prirodno-geografska obilježja. Hrvatska je pretežito nizinska zemlja (Sl. 2.). Prema Njegaču (2001) iznad polovine teritorija Hrvatske, točnije 53,4%, se nalazi ispod 200 metara nadmorske visine, a u tu skupinu ubrajamo nizine, niska pobrđa, predgorske stepenice te lesne i krške zaravni. Sljedeća kategorija po visini i zastupljenosti su brežuljkasti krajevi i pobrđa (201-500 m) s udjelom od 25,6%, zatim dolaze gore (501-1000 m) koje daju 17,1% teritorija RH i sredogorja (1001-1500 m) s udjelom od 3,7%, dok visokoplaninska područja (iznad 1500 m) daju mali postotak od 0,2%.



Sl. 2. Orografska karta Hrvatske

Izvor: autor u GIS-u, 2020

Ta visokoplaninska područja nalaze se na Dinaridima, gdje se nalazi i najviši vrh Dinara na 1831 metara nadmorske visine, a upravo je ta regija u kojoj se Dinaridi nalaze, gorsko-kotlinska Hrvatska, i najslabije naseljena. Njegač (2001) napominju kako je to visok krški prostor koji se sastoji od Like, Gorskog kotara i Ogulinsko-plašćanske udoline s vrlo rijetkom naseljenošću koja je posljedica nepovoljnih prirodno-geografskih, ali i društveno-geografskih faktora. Prostor je građen u najvećoj mjeri od mezozojskih vapnenaca zbog čega nije povoljan za intenzivnu poljoprivredu.

Panonsko-peripanonska Hrvatska je najniži prostor Hrvatske koji se sastoji od istočne (Slavonije) i središnje Hrvatske. Istočna Hrvatska je dio Panonske nizine gdje se može pronaći tek pokoja uzvisina u zapadnom dijelu Slavonije, poput Psunja, Papuka, Krndije i Dilja koje ne prelaze 1000 metara nadmorske visine. Središnja Hrvatska kao peripanonski prostor pak predstavlja prijelazni prostor prema gorsko-kotlinskoj Hrvatskoj te se u njemu uz ravninski prostor javljaju brojna brda, brežuljci i gore. Njegač (2001) za panonsko-peripanonsku

Hrvatsku ističu kako je površinom i brojem stanovnika najveća prirodna regija Hrvatske koja daje 54,4% teritorija i 67,2% stanovništva države.

Posljednja regija je Primorsko-otočna ili jadranska Hrvatska. Vapnenačke je građe, obilježava je krški reljef i hidrografija s malo plodnog tla, ograničenog na flišna područja i polja u kršu (Njegač, 2001). Isti tekst navodi podjelu regije na sjeverno hrvatsko primorje koje se sastoji od Istre, Kvarnera i Podvelebitskog primorja s pripadajućim otocima te južno hrvatsko primorje, odnosno Dalmaciju. Krški reljef nije gostoljubiv i karakterizira ga oskudnost vode na površini zbog čega ova regija nije gusto naseljena kao panonsko-peripanonska Hrvatska. Danas jadranska Hrvatska ima sve veći značaj za državu zbog vrlo razvijenog turizma u regiji čime značajno pridonosi gospodarstvu države te je i značajna u brendiranju Hrvatske u svijetu.

Kada se promatra prometno-geografski položaj Republike Hrvatske, ključno je istaknuti međunarodne, paneuropske, koridore (Sl. 3.) koji prolaze kroz nju. Najznačajniji je svakako koridor Vb koji spaja dva velika hrvatska grada Rijeku i Zagreb te se nastavlja do Budimpešte. Bitan je zbog toga što se u Rijeci nalazi najveća hrvatska luka i kroz nju dolazi roba bitna za Hrvatsku i za države bez izlaza na more, među kojima je i Mađarska, kojima je Hrvatska najbrži izlaz na otvoreno more. Ostali paneuropski koridori koji prolaze Hrvatskom su koridor X koji ide u smjeru Salzburg-Ljubljana-Zagreb-Beograd, a njegova moguća alternativa ili nadopuna mogla bi se pružiti razvojem Jadransko-jonskog pravca. Koridor Vc ima značaj u tome što spaja južnu Hrvatsku s istočnom od Ploča preko Mostara i Sarajeva do Osijeka, a nastavlja se prema Budimpešti. Posljednji paneuropski koridor u Hrvatskoj je koridor VII, plovni put Dunava. On je za sada vrlo slabo valoriziran iako prolazi kroz 11 zemalja te ima veliki potencijal za razvoj.



Sl. 3. Hrvatska u sklopu paneuropskih prometnih koridora

Izvor: URL 1

Posljednji geografski čimbenici političko-geografskog položaja Hrvatske koji će se razmatrati su oblik njenog teritorija i granice. Oblik države je vrlo specifičan i definitivno ne svrstava Hrvatsku u oblikom kompaktne države, već bi ju se moglo definirati kao državu produženog oblika u kojem bi Središnja Hrvatska predstavljala kompaktan dio s tri produžetka prema istoku, zapadu i jugoistoku odnosno prema Slavoniji, Istri i Dalmaciji. Usprkos maloj površini Hrvatske od samo 56 542 km², kako Njegač (2001) navodi, radi lučnog oblika državnog teritorija Hrvatska ima vrlo dugačke granice od čega najveći dio čini granica s BiH (932 km, 46%), zatim sa Slovenijom (501 km), Mađarskom (329 km), Srbijom (241 km) i Crnom Gorom (25 km).

POLITIČKI ČIMBENICI POLITIČKO-GEOGRAFSKOG POLOŽAJA HRVATSKE

Od prekidanja državnopravnih veza s SFRJ, Republika Hrvatska je prešla iz jednostranačkog sustava u višestranački te iz državno upravljano gospodarstvo u slobodno tržišno gospodarstvo. Slijedio je proces međunarodnog priznavanja Hrvatske i hrvatsko integriranje u međunarodne organizacije koje je započelo ulaskom u Ujedinjene narode, Svjetsku trgovinsku

organizaciju (WTO), Vijeće Europe i ostale bitne međunarodne organizacije, no najbitnije organizacije u koje je RH ušla i koje su najviše oblikovale geopolitički položaj Hrvatske su NATO i Europska unija. Članstvo u tim organizacijama je dugo bila želja hrvatskih političkih elita koja je ispunjena 2009., odnosno 2013. godine.

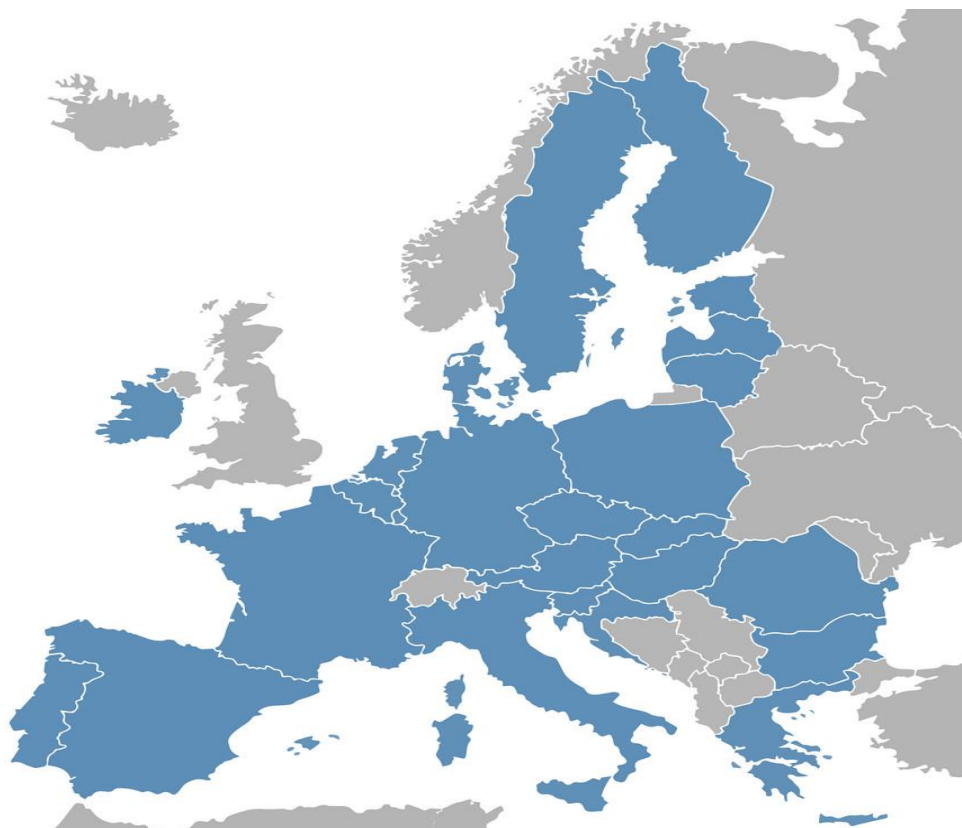
Kada je riječ o međunarodnom okruženju Republike Hrvatske kojeg čine susjedne nam države Slovenija, Mađarska, Srbija, Bosna i Hercegovina te Crna Gora, to okruženje možemo podijeliti na povoljno i nepovoljno. Kurečić (2001) je naveo Sloveniju i Mađarsku kao povoljno okruženje jer su te zemlje dio srednje Europe te stabilne demokratske države koje su danas kao i Hrvatska članice NATO-a i EU-a. Sa Slovenijom Hrvatskom ima određene granične sporove te povremeno dolazi do trzavica između dviju zemalja zbog toga, no Slovenija je bitan partner Hrvatskoj i suradnja s njom je od velike važnosti zbog toga što Slovenija za Hrvatsku predstavlja most prema zapadnoj Europi. Mađarska je država s kojom Hrvatska ima jake trgovinske veze te joj je Hrvatska prirodan izlaz na more koji se ostvaruje preko koridora Vb. Kurečić (2001) napominje kako tu ulogu Hrvatska treba valorizirati kroz pružanje Mađarskoj usluga u tranzitu robe.

Nepovoljno političko okruženje Hrvatske je i dalje ostalo isto kao i u vrijeme kad je Kurečić (2001) naveo Srbiju, Crnu Goru i BiH kao nepovoljno okruženje. Republika Srbija s Hrvatskom ima brojna neriješena pitanja koja opterećuju odnose dviju država, poput problema nestalih iz Domovinskog rata, graničnih sporova i još brojnih drugih, a da se odnosi ne poboljšavaju vremenom govore u prilog optužbe srbijanske strane da hrvatske tajne službe sudjeluju u organizaciji prosvjeda građana protiv vladajućih u Srbiji. Crna Gora kao članica NATO saveza predstavlja manje nepovoljno okruženje Hrvatske, no treba uzeti u obzir multietničnost te države kao i najnovija previranja unutar države izazvana sporom oko Srpske pravoslavne crkve te njihove nategnute odnose sa Srbijom što sve skupa čini Crnu Goru ipak ne toliko stabilnim okruženjem Hrvatske. Posljednji susjed RH je Bosna i Hercegovina čije unutarnje uređenje ne dozvoljava državi da ima stabilnu politiku prema brojnim pitanjima pa tako i vanjskoj politici jer za svaku odluku treba potvrda od strane sva tri konstitutivna naroda. Najveći spor Hrvatske s BiH leži u ugrožavanju prava Hrvata na demokratski izbor hrvatskog predstavnika u predsjedništvu BiH, no izuzev toga Hrvatska je veliki podupiratelj BiH u njenoj međunarodnoj integraciji.

POLITIČKO-GEOGRAFSKI POLOŽAJ REPUBLIKE HRVATSKE IZ PERSPEKTIVE EUROPSKE UNIJE

Ulazak Hrvatske u Europsku uniju otvorio je brojna vrata Hrvatskoj u vidu suradnje s razvijenijim zemljama Europe u brojnim poljima funkcioniranja države. Političko-geografski položaj Hrvatske tada je ojačan jer je Hrvatska ušla u organizaciju koja je najveća ekonomija svijeta te se eventualni problemi Hrvatske odražavaju i na cijelu Uniju, no, nažalost, ta tvrdnja vrijedi i u drugom smjeru u punoj većoj mjeri tako da se problemi Unije ogledaju i na Hrvatsku.

Položaj Hrvatske unutar Europske unije (Sl. 4.) je rubni te time Hrvatska dobiva višestruko značenje za Europsku uniju, kao spona prema regiji zapadnog Balkana te kao zemlja kroz koju ljudi i roba ulaze u EU i srednju Europu s hrvatskih južnih i istočnih granica. Upravo iz tih razloga RH dobiva na geostrateškoj važnosti za Europsku uniju pa bi na tim pitanjima Hrvatska mogla jačati svoj položaj.



Sl. 4. Europska Unija

Izvor: URL 2

Hrvatska uloga i interesi u proširenju EU-a

Pitanje proširenja Europske unije bilo je jedno od ključnih aktivnosti hrvatskog predsjedanja Europskom unijom od 1. siječnja do 31. lipnja 2020. godine koja su zapisana u Programu hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije (2020) uz postizanje dogovora o višegodišnjem financijskom okviru Europske unije za razdoblje od 2021. do 2027. godine, nastavak učinkovite provedbe Strateškog programa EU-a i promicanje konstruktivne suradnje između europskih institucija te postizanje uređena povlačenja Ujedinjene Kraljevine iz Unije i početak pregovora o budućim partnerskim odnosima, odnosno rješavanje pitanja Brexita.

Od svih tih aktivnosti, Hrvatska kao mala zemlja ograničene političke moći najviše može utjecati na pitanje proširenja Europske unije, odnosno ne toliko na samo proširenje, ali može na otvaranje vrata zemljama zapadnog Balkana i postizanje dijaloga između tih zemalja i same Unije. Republika Hrvatska je, stoga, pokrenula ideju održavanja sastanka vrha EU-a s predstavnicima zemalja zapadnog Balkana. Tu je hrvatsku inicijativu blagoslovila i njemačka kancelarka Angela Merkel, kako prenosi Večernji list (2019), što je svakako bio važan poticaj hrvatskoj vladi u ostvarivanju tog nauma.

U kakvom će smjeru ići politika proširenja pod hrvatskim predsjedanjem, napisano je u programu predsjedanja (2020), a neke stavke su posebice značajne za Hrvatsku pa tako stoji pod objašnjenjem za razvoj dobrosusjedskih odnosa da „uključuje prevladavanje nasljeđa prošlosti, istinsku pomirbu i rješavanje otvorenih pitanja“ što je svakako jedno od bitnih pitanja koja opterećuju odnose na zapadnom Balkanu te odnose Hrvatske s tim zemljama, posebice Srbijom. Kasnije je u programu naveden plan djelovanja predsjedatelja prema svakoj pojedinoj zemlji zapadnog Balkana, a prema njemu su Albanija i Sjeverna Makedonija zemlje kandidatkinje za članstvo za čije će se otvaranje pristupnih pregovora predsjedništvo zalagati kao i za eventualni napredak Bosne i Hercegovine na poziciju kandidata. Za Crnu Goru i Srbiju se navodi kako će se poticati ispunjavanje svih mjera potrebnih za daljnji napredak, dok za Kosovo stoji da je mogući kandidat kojem će predsjedništvo posvetiti pažnju za daljnji razvitak odnosa.

Iz navedenog programa jasno je vidljivo koji su hrvatski interesi u proširenju EU-a na zapadni Balkan, a ponajprije se to odnosi na posebno isticanje Bosne i Hercegovine za koju se Hrvatska misli jače zalagati kako bi ta zemlja dobila status kandidata za ulazak u EU. S obzirom na činjenicu kako su Hrvati jedan od konstitutivnih naroda u BiH, da je BiH jedan od najvećih uvoznika proizvoda iz Hrvatske te da je najduža hrvatska granica ona s BiH kojom ju RH

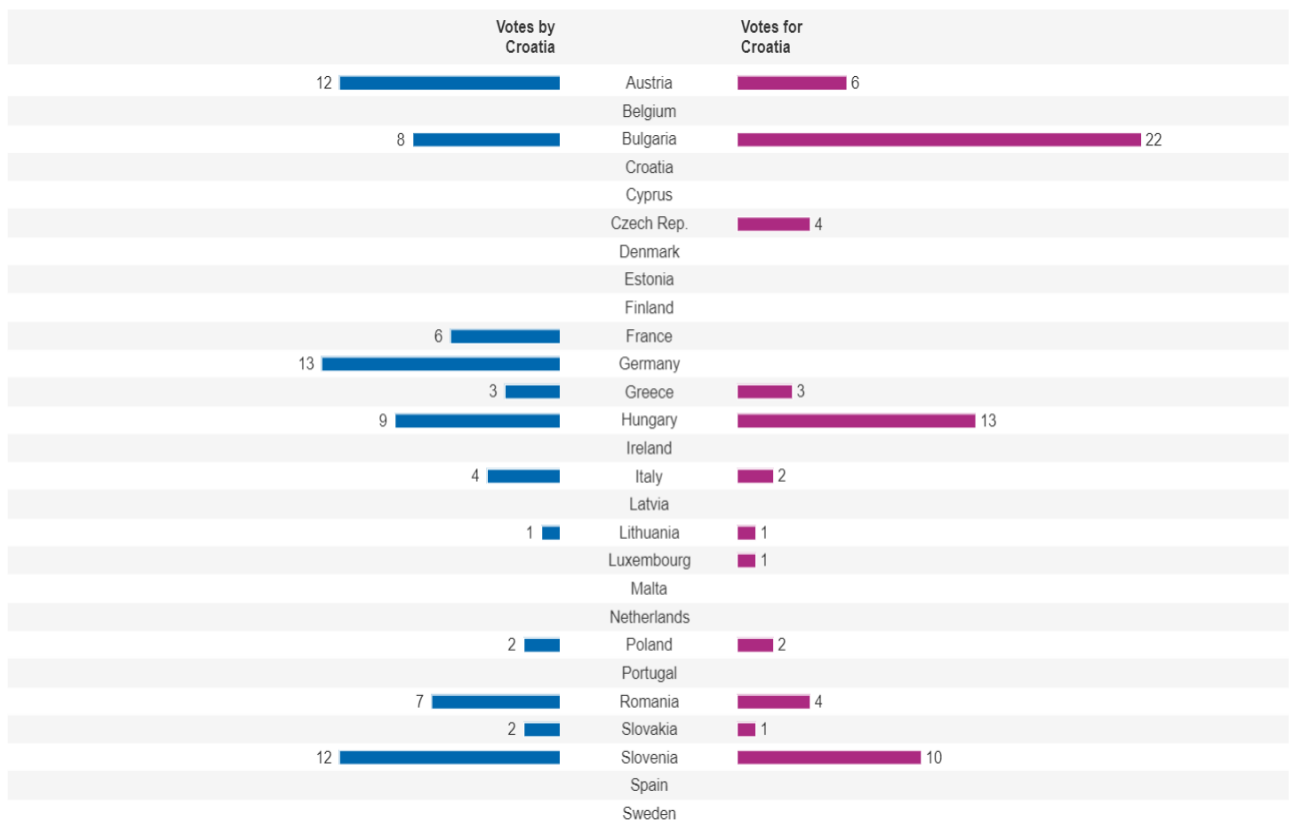
okružuje, jasna je geostrateška težnja Hrvatske da BiH bude članica političke unije s Hrvatskom. Osim toga, RH je jedna od stranaka Daytonskoga mirovnog sporazuma čiji je sastavni dio Ustav BiH, stoga kao stranka ugovora ima pravo brinuti se o njegovoj provedbi (Padjen, 2020). Kao njegova potpisnica, kako Padjen (2020) navodi, RH ima međunarodnopravnu dužnost za to da se brine o provedbi Daytonskoga mirovnog sporazuma, a to bi svakako bilo jednostavnije kada bi dvije države funkcionirale zajedno unutar jednog političkog entiteta. Ipak, za pristupanje BiH pregovorima o pridruženju Europskoj uniji potreban je konsenzus svih triju konstitutivnih naroda, a njega u ovom trenutku nema te ga je teško očekivati u skorijoj budućnosti.

Sastanak vrha EU-a s predstavnicima zemalja zapadnog Balkana koji je bio zakazan za 6. svibnja 2020., naposljetku, se dogodio putem videokonferencije umjesto u Zagrebu kako je prvotno bilo planirano, no sastanak je dobio naziv „Zagrebački sastanak“ te su na njemu sudjelovali Ursula von der Leyen, predsjednica Europske komisije, Andrej Plenković, predsjednik Vlade Republike Hrvatske koja je u tom trenutku predsjedala Vijećem te visoki predstavnik za vanjske poslove i sigurnosnu politiku EU-a, predsjednik Europskog parlamenta i predstavnici Europske banke za obnovu i razvoj, Svjetske banke, Europske investicijske banke i Vijeća za regionalnu suradnju uz predstavnike zemalja zapadnog Balkana, a sastanak je rezultirao „Zagrebačkom izjavom“.

Zagrebačkom izjavom usuglašeno je 20 točaka, a njima se uglavnom samo usuglasila suradnja EU-a i zemalja zapadnog Balkana po brojnim pitanjima te je dogovorena pomoć EU-a zemljama zapadnog Balkana u borbi protiv koronavirusa i njegovih posljedica u iznosu od 3,3 milijarde eura. Prema Zagrebačkoj izjavi (2020) u taj iznos su uključeni direktna potpora zdravstvenom sektoru, posebice u obliku dostave najosnovnije opreme za spašavanje života, zatim potpora u svrhu ekonomskog oporavka zemalja zapadnog Balkana te paket od 750 milijuna eura makrofinancijske pomoći i paket u iznosu od 1,7 milijardi eura pomoći od strane Europske investicijske banke. Ono što je bitnije za Hrvatsku kod Zagrebačke izjave je činjenica da je RH, kao ključni akter sastanka s obzirom na poziciju predsjedatelja Europskog vijeća, propustila u jednu od točaka ugraditi neke od svojih političkih interesa u regiji poput provođenja Daytonskog sporazuma čime bi se postigla ravnopravnost svih naroda u BiH, problem koji se posebice odražava kroz sadašnji izborni zakon kojim hrvatski član predsjedništva može biti izabran glasovima pripadnika drugih naroda. Što se tiče sporova između Hrvatske i Srbije oko događaja iz Domovinskog rata, u Zagrebačkoj izjavi se nije puno pažnje pridalo tim problemima, već se samo šturo osvrnulo na pitanja tog tipa u jednoj od točaka. U točki 9.

Zagrebačke izjave (2020) stoji da EU potpuno podržava zalaganje država zapadnog Balkana za uključivu suradnju unutar regije i učvršćivanje dobrosusjedskih odnosa, između ostalih i s državama EU-a te da je potrebno posvetiti daljnji snažan trud za postizanje pomirenja i stabilnosti u regiji, kao i za pronalazak i provedbu krajnjih obvezujućih rješenja za bilateralne sporove partnera i za pitanja koja svoj trag vuku iz ne tako davne povijesti, u skladu s međunarodnim pravom i utvrđenim načelima.

Ipak, Zagrebački sastanak se može smatrati uspješnim diplomatskim pothvatom Hrvatske kojim je iskorišten političko-geografski položaj RH unutar Europske unije za jačanje ugleda i političke moći države. Prema istraživanju Europskog vijeća za vanjske poslove, EU Coalition Explorer (2020), na 800 ispitanika koji rade na europskim politikama u vladama, trustovima mozgova (think-tank), akademskoj zajednici, medijima ili drugdje iz 27 zemalja članica Europske unije odrađenom između 11. ožujka i 28. travnja 2020., od 20 područja europske politike proširenje EU-a na zapadni Balkan je sveukupno zauzelo sedmo mjesto na listi prioriteta u Europskoj uniji. Kada se gledaju pojedinačno države, ta je tema zauzela prvo mjesto na listi prioriteta Hrvatske te Slovenije, Austrije i Bugarske, dok je Mađarskoj to druga najbitnija tema. Sve se te zemlje nalaze u okruženju Hrvatske ili zapadnog Balkana te su potencijalni partneri Hrvatskoj s kojima može surađivati na uvođenju zapadnobalkanskih zemalja u Europsku uniju. Na slici 5. se vide mišljenja stručnjaka iz pojedinih zemalja koji su izabrali proširenje na zapadni Balkan kao jedan od prioriteta o zemljama s kojima bi njihova matična zemlja trebala surađivati po tom pitanju. Među ispitanicima iz Hrvatske odabrana je Njemačka kao glavni partner što može biti i opravdano s obzirom na činjenicu da je njemačka kancelarka dala potporu Hrvatskoj u organiziranju Zagrebačkog sastanka i naporima Hrvatske za stavljanje teme proširenja EU-a u fokus hrvatskog predsjedništva Europskim vijećem. Nakon njih slijede Slovenija i Austrija kao odabrani partneri što se čini logičnim s obzirom na njihov iskazani interes za odabranu temu kao i činjenicu na čvrste veze Hrvatske, prije svega sa Slovenijom, ali i Austrijom. Kao neočekivani partner javlja se Bugarska koja Hrvatsku vidi kao svog trećeg najbitnijeg partnera po pitanju proširenja EU-a, a njihov interes za proširenje na zapadni Balkan ne treba ni čuditi s obzirom na kulturno-povijesne veze koje imaju s tom regijom, a posebice su izražene one sa Sjevernom Makedonijom.



Sl. 5. Mišljenja stručnjaka o partnerstvima po pitanju proširenja EU-a na zapadni Balkan

Izvor: EU Coalition Explorer, 2020

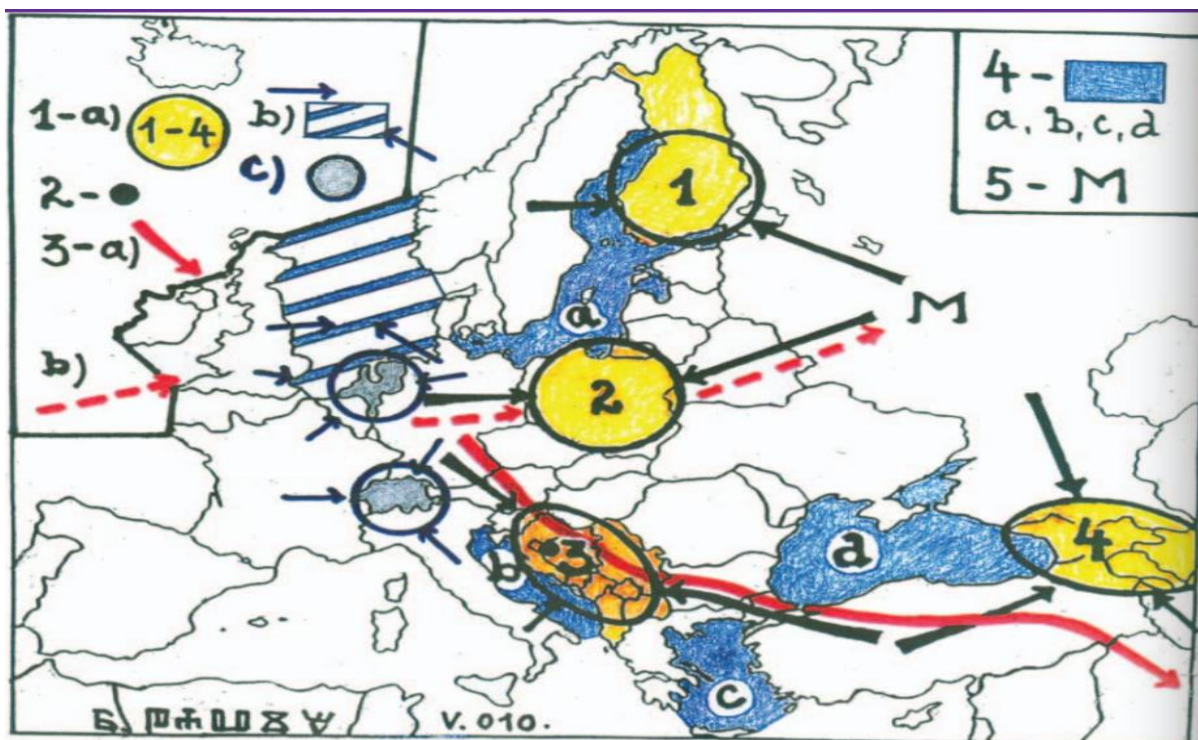
Osim stabilnijeg okruženja kojeg bi RH dobila priključenjem zapadnobalkanskih zemalja Europskoj uniji, interes Hrvatske nalazi se i na tržištu. Naime, prema DZS-u (2019) RH je u 2018. godini u zemlje zapadnog Balkana izvozila robu u vrijednosti od 18 172 793 000 HRK što je iznosilo 16,84% ukupnog hrvatskog izvoza, a više od polovice tog iznosa došlo je od izvoza u Bosnu i Hercegovinu. Uvoz iz zemalja zapadnog Balkana je za istu godinu iznosio 10 635 974 000 HRK čime je ostvaren veliki trgovinski suficit s tim zemljama te se stoga može zaključiti kako bi hrvatsko gospodarstvo, a osobito izvoznici, itekako profitirali ako bi se te zemlje, prije svega Bosna i Hercegovina, nalazile unutar istog tržišta kao i Hrvatska.

Položaj Hrvatske s obzirom na migrantsku krizu

Kao što je ranije u radu rečeno, Hrvatska se u odnosu na Europsku uniju nalazi na rubnom položaju, odnosno na samoj granici EU-a sa zapadnim Balkanom. Takav položaj za Hrvatsku donosi i izazove na koje se pri ulasku u Europsku uniju nije računalo, a ti izazovi se odnose na migrantsku krizu izazvanu ratom u Siriji zbog kojeg su tisuće ljudi pješice krenule s Bliskog istoka prema zapadnoj Europi u potrazi za boljim životom.

Da bi se problem sagledao iz širih geopolitičkih okvira, potrebno je vratiti se na temelje političko-geografskih odnosa u Europi. Pavić (2012a) je izdvojio u Europi nekoliko kopnenih i morskih međuprostora, međutim, napominje da u europskim okvirima postoje samo četiri karakteristična međuprostora (Sl.6.): finski između Švedske i Rusije (1), poljski između Njemačke i Rusije (2), balkanski (s Hrvatskom) originalno između Rima i Konstantinopola (3), a potom između Austro-Ugarske i Turske te kavkaski između Rusije, Turske i Perzije (4). Međuprostori se uobičajeno nalaze u nepovoljnoj poziciji, a za balkanski, kojem pripada Hrvatska, Pavić napominje da se nalazi u najtežoj povijesnoj situaciji zbog lokacije na putanji međukontinentalnog interesa, koji se odnosi na srednju Europu i Perzijski zaljev (Bagdadska željeznica), što je puno šire od interesa usmjerenih isključivo prema nekom međuprostoru, kao što je slučaj s finskim, poljskim i kavkaskim međuprostorom.

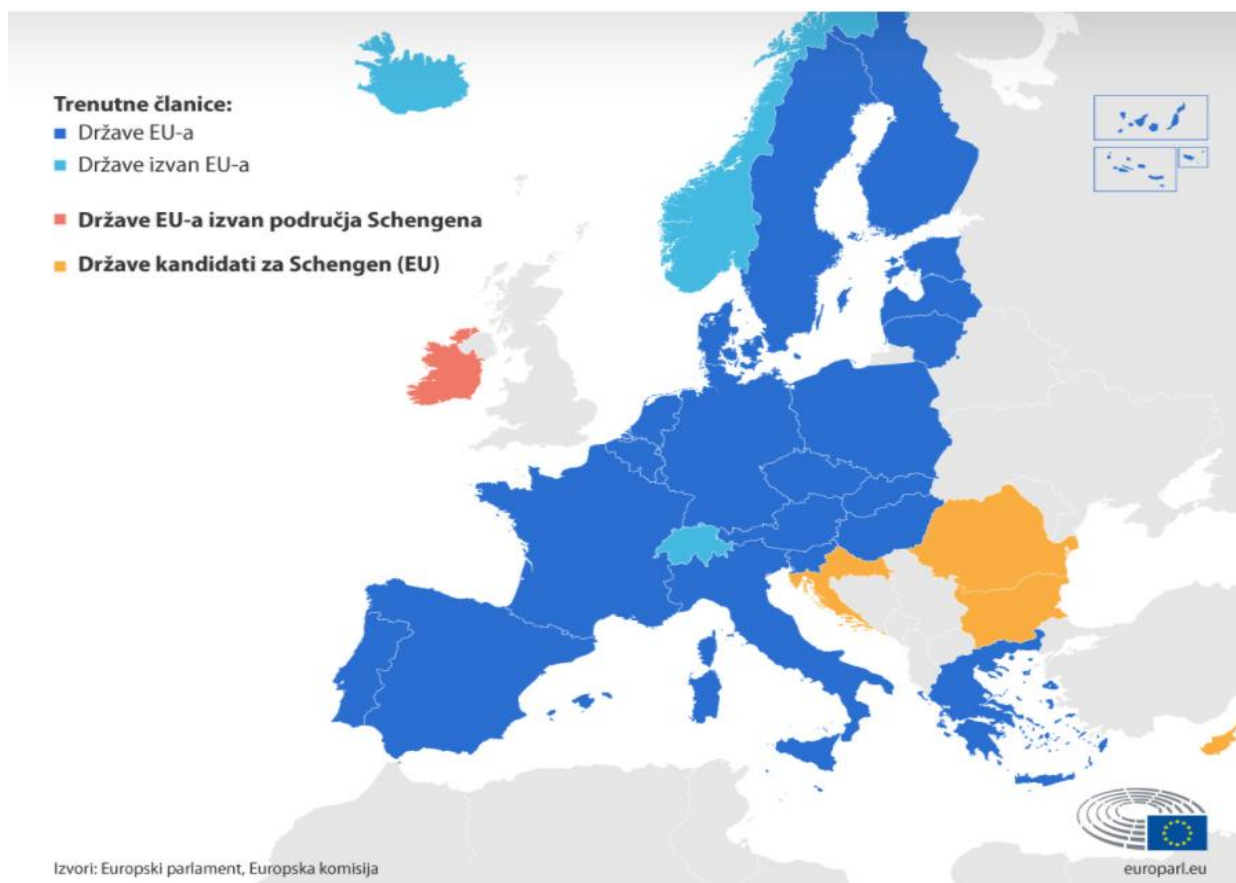
S obzirom da je Bagdadska željeznica davno nestala iz planova svjetskih sila, ovaj se međuprostor može sagledati u kontekstu aktualnih političko-geografskih događanja. Putanja koja se na slici 6. proteže od Bliskog istoka do srednje Europe, danas predstavlja rutu kojom horde migranata stižu u srce Europske unije, a balkanski međuprostor, kako ga Pavić naziva, je još jednom u svojoj povijesti stisnut uslijed međukontinentalnih sukoba interesa sa zapadne i istočne strane. Tome u prilog govore prijetnje turskog predsjednika Erdogana, kako prenosi Večernji list (2020), o puštanju vala migranata na granicu s Grčkom, a razlog tome su turski interesi u Siriji koje Europska unija ne podupire. Time balkanski međuprostor, među ostalima i Hrvatska, postaje žrtva sukoba interesa Turske i zemalja Europske unije koje su poželjno odredište migranata s Bliskog istoka jer ti migranti moraju proći teritorijem tih zemalja što se često događa na ilegalan način, a pokatkad uz nanošenje materijalne štete i remećenje mira ljudi koji žive na migrantskoj ruti.



Sl.6. Europski međuprostori na kopnu i moru

Izvor: Pavić, R., 2012a

Granice RH prema zapadnom Balkanu su, ujedno, i granice Europske unije te time dobivaju na većoj važnosti od ostalih granica na balkanskom međuprostoru jer migranti koji uspiju ući u Hrvatsku su ušli na teritorij Europske unije te su već na korak od svojeg željenog odredišta, najrazvijenijih zemalja EU-a. Ipak, granica RH s državama nečlanicama EU-a nema toliki značaj jer prelazak preko nje ne znači mogućnost slobodnog kretanja Europskom unijom, a to je zato što Hrvatska nije članica Schengenskog prostora kojeg čine brojne zemlje EU-a zajedno s još nekoliko država potpisnica sporazuma (Sl.7.). Činjenica da Hrvatska nije članica Schengenskog sporazuma slabi njen političko-geografski položaj u odnosu na EU te se dovodi u poziciju da njeni susjedi iz Schengenskog prostora mogu postaviti bodljikavu žicu i barijere na granice s Hrvatskom iz opravdanog straha od najezde migranata koji preko Hrvatske žele dalje na zapad. Ulazak Hrvatske u Schengenski prostor imao bi, stoga, veliki geopolitički značaj za Hrvatsku jer bi hrvatske granice na istoku i jugu dobile veću pažnju iz EU-a te moguće i bolju tehnologiju i veća sredstva za njihov nadzor, a, svakako, bi bila i od velikog značaja činjenica da bi se roba i ljudi mogli lakše kretati i dolaziti do Hrvatske iz Schengenskog prostora što je osobito značajno za hrvatski turizam koji bi dobio veći poticaj u tom slučaju.



Sl.7. Schengenski prostor

Izvor: URL 3

Migrantska kriza je trenutno, uz koronakrizu, jedan od glavnih problema Europske unije zbog kojih je Schengenski prostor danas na kušnji. U programu hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije (2020) stoji da će kako bi dala odgovor na opravdana očekivanja građana Europske unije, staviti naglasak i na provođenje učinkovite migracijske politike, zaštitu vanjskih granica, interoperabilnost informacijskih sustava i povratak uobičajenom načinu rada Schengenskog prostora. Pitanje je kada će se uspostaviti stari režim funkcioniranja Schengenskog prostora, no za Hrvatsku bi bilo višestruko korisno biti dio njega onog dana kada ponovno proradi.

HRVATSKA U GLOBALNIM OKVIRIMA

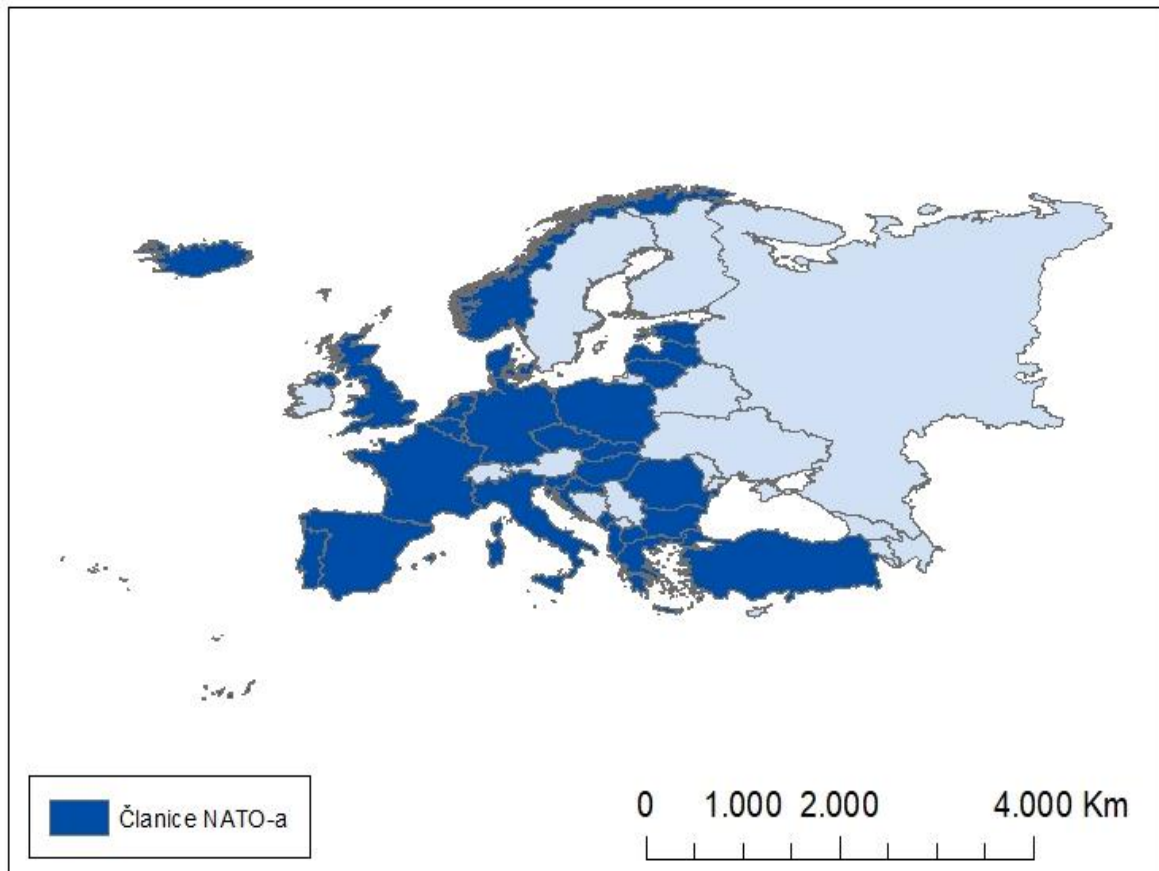
Izuzev Europske unije čiji je Hrvatska član, u svijetu ima još nekoliko velikih geopolitičkih igrača koji imaju svoje planove i interese u svakom kutku svijeta. Najznačajniji je među njima SAD koji je svjetska velesila već dugo vremena čemu duguje svojem vrlo povoljnom geostrateškom položaju. Kina je novi važni geopolitički igrač te joj utjecaj raste u zadnje vrijeme i prijete svjetskoj dominaciji SAD-a. U ovom će se poglavlju promatrati hrvatski političko-geografski položaj u odnosu na ove dvije sile i uvidjeti gdje se Hrvatska nalazi u njihovim konstrukcijama svijeta.

Hrvatska i SAD

Od osamostaljenja Hrvatske, SAD je bio jedan od njenih ključnih partnera. Osamostaljenje Hrvatske dogodilo se u vrijeme raspada socijalističkog istočnog bloka te raspada njenih nenacionalnih država poput SSSR-a i SFRJ-a, a upravo to razdoblje, zbog raspada njihovog glavnog rivala SSSR-a, Kurečić (2008) navodi kao vrijeme kada je SAD ostao jedina svjetska supersila te je započelo novo razdoblje geopolitičkog poretka koje naziva američkim geopolitičkim poretkom.

SAD je svakako sila koja je danas na neki način uključena u skoro svaki konflikt na svijetu i zemlja je čije se mišljenje uvijek uvažava te ono često bude presudno. Sjedinjene Američke Države imaju najjaču vojsku na svijetu te su vodeća sila Sjevernoatlanskog saveza (NATO) koji je nastao za zaštitu Europe od Sovjetskog Saveza. Raspadom SSSR-a, savez je izgubio svoju prvotnu namjeru, međutim, u narednim godinama se nastavio širiti te se danas sastoji od SAD-a, Kanade i 28 zemalja Europe (Sl.8.). Kurečić (2008) navodi kako, bez obzira na prestanak prijetnje širenja SSSR-a u Europu, američka administracija nije htjela ukinuti NATO savez jer američki glas u njemu znači koliko i glasovi svih ostalih članica zajedno te su odlučili ostati politički i vojno aktivni u Europi. NATO savez, ipak, nije svoje djelovanje koncentrirao samo u Europi već djeluje i izvan nje, a Kurečić (2008) ističe kako je povećanjem svojeg teritorijalnog doseg a i „izlaska iz svog područja“ u područja koja su smatrana strateški bitnima i koja predstavljaju teritorije s kojih prijetnje dolaze, NATO ispunio geopolitičke i geostrateške ciljeve SAD-a i ponekih drugih članica saveza. Isti tekst, također, napominje kako bi se najveći problem za NATO u narednom razdoblju mogao pojaviti unutar same organizacije, a to je mogućnost da ona postane instrument američke globalne geostrategije i američkih ciljeva. Brojne zemlje se, bez obzira na to, priključuju NATO savezu te im ulazak u njega predstavlja

veliki diplomatski uspjeh. Među tim zemljama je i RH koja se savezu priključila zajedno s Albanijom 2009. godine.



Sl.8. Europske članice NATO saveza

Izvor: Autor u GIS-u, 2020

Za SAD, Hrvatska nema toliko krucijalan položaj, no i u njoj se prema Dijanović (2019) odvijaju borbe za utjecaj SAD-a i Rusije, a ona se odnosi prije svega na energetske politiku. SAD je, naime, usavršio proizvodnju plina iz škriljavaca te se okrenuo izvozu svog prirodnog plina pri čemu Europu gleda kao bitno tržište za svoj plin. Isti tekst navodi i kako je dio američke energetske politike izgradnja LNG terminala u Poljskoj, ali i u Hrvatskoj na otoku Krku, no problem je što je ukapljeni plin zasad zbog cijene transporta skuplji od ruskoga plina koji se transportira preko cijevi. Dijanović (2019) isto tako navodi da je mogućnost kupnje američkoga ukapljenoga plina u skladu s politikom EU-a o diverzifikaciji opskrbnih pravaca, ali se i navodi da prema Karasiku (2019) u RH postoji „prijateljsko ozračje za Rusiju“, pa su tako Rusi preuzeli Agrokor, a Prvo plinarsko društvo (PPD) potpisalo je desetogodišnji ugovor s ruskim Gazpromom o isporuci prirodnog plina, što ju je udaljilo od energetske alternative preko LNG-a na Krku. Takve prognoze za LNG terminal na Krku, ipak, ne mogu biti realne jer

su radovi na izgradnji krčkog LNG terminala u punom jeku te je kako prenosi Poslovni dnevnik (2020) najavljen početak rada terminala za početak 2021. godine.

Suradnja i usklađenost politika SAD-a i Hrvatske je prisutna pa tako RH redovito podupire inicijative SAD-a, poput priznanja neovisnosti Kosova, a krucijalnu ulogu Sjedinjene Američke Države su imale i u postizanju Daytonskog sporazuma. Ipak, kako Bouzov (2014) u istraživanju odnosa velikih sila na Balkanu, u kojeg je smjestio i Hrvatsku, navodi Hrvatska svoju politiku koordinira s Njemačkom, dok su zemlje koje su tješnje povezane s SAD-om Bugarska, Rumunjska i Albanija. Usprkos tome, odnosi s SAD-om su oduvijek imali veliki značaj za Hrvatsku, kao i općenito za Europsku uniju, te je njihovo njegovanje i jačanje poželjno.

Hrvatska i Kina

Narodna Republika Kina je najmnogoljudnija država svijeta, a nakon godina podređenog položaja u svjetskim političko-geografskim razmjerima sada se nameće kao glavni konkurent SAD-u u globalnoj dominaciji. Preobražaj Kine iz siromašne zemlje koja kaska za ostatkom svijeta u napredniju, moderniju i otvoreniju globalnu silu prema Kuntiću (2018) je započeo sedamdesetih godina prošlog stoljeća kada je država usvojila tržišne reforme, pokrenula proces industrijalizacije te započela s ulaganjima u obrazovanje i razvoj. Tridesetak godina poslije prihvaćanja reformi tržišta i otvaranja svijetu, Kina se preobrazila u jedno od najbrže rastućih svjetskih gospodarstava s prosječnom stopom rasta desetak posto. Kuntić (2018) navodi i kako je kinesko gospodarstvo sada drugo najveće gospodarstvo na svijetu, ispred su jedino Sjedinjene Države, te se Kina sada smatra sposobnom staviti na kušnju post-hladnoratovski regionalni poredak u kojem dominira SAD, povratiti regionalnu premoć koju je imala prije razdoblja zapadnog imperijalizma i smijeniti SAD kao istočnoazijskog hegemonu.

Novim statusom globalne ekonomske i vojne sile, Kina se počela interesirati za povećanje svojeg utjecaja širom svijeta, a projekt nazvan „jedan pojas, jedan put“ trebao bi biti ključni projekt kojim Kina širi svoju mrežu i utjecaj. Dijanović (2019) za taj projekt piše kako Kina teži uspostavljanju guste infrastrukturne mreže koja bi prolazila istočnom Azijom, Afrikom i zapadnom Europom kako bi stimulirala trgovinsku i investicijsku integraciju zemalja te se postavila kao središte proizvodnje i inovacija koje postavlja pravila svima koji mu gravitiraju. Prema Kuntiću (2018) taj bi projekt u kratkom i srednjem roku trebao dati poticaj za osjetljivo kinesko gospodarstvo kroz izgradnju, telekomunikacijske ugovore i kapitalna dobra, a dugoročno bi otvorio nove puteve za trgovinu te bi time proizvodi iz Kine dolazili u države koje sudjeluju u inicijativi „Jednog pojasa, jednog puta“ po ustaljenom putu u narednim

godinama. Isti tekst, također, navodi kako projekt „Jedan pojas, jedan put“ služi Kini kao sredstvo uspostavljanja kontrole nad gospodarskim tokovima, proširenja političkog utjecaja i jačanja meke moći Kine u regionalnim i globalnim okvirima te putem njega misli osigurati dovod strateških sirovina kao što su energenti i minerali potrebni za održavanje njezinog zahuktalog gospodarstva.

U kinesku strategiju prodora investicija u Europu, Hrvatska se uklapa preko 17+1 strategije. Brinza (2019) navodi kako je 17+1, u suštini, regionalni mehanizam za suradnju s ciljem da olakša tok investicija i trgovine na korist Kine i CEE (Central and Eastern Europe; hrv. srednja i istočna Europa) regije. Suradnja je počela 2012. godine kao 16+1 strategija nakon sastanka održanog u Poljskoj, a 2018. se dogovoru pridružila i Grčka te tako sada obuhvaća 12 zemalja Europske unije i 5 zemalja zapadnog Balkana te Kinu. Prema Kotarskom i Kos-Stanišić (2016) Kina pokušava uskladiti „Jedan pojas, jedan put“ inicijativu s razvojnim prioritetima CEE država te tako kineske infrastrukturne investicije i Junckerov plan imaju značajnu sinergiju za jačanje trgovine, turizma i toka investicija.

Kina je već uložila značajna sredstva po CEE regiji, a što se Hrvatske tiče bilo je riječi o brojnim projektima, no trenutno je jedini projekt u Hrvatskoj u koji su uključeni Kinezi izgradnja Pelješkog mosta koja je financirana velikim dijelom iz europskih fondova. Od ostalih bitnih projekata, često se spominje ulaganje Kineza u luku Rijeka te željeznicu od Rijeke do Zagreba pa je tako kineski premijer u svom posjetu Hrvatskoj u travnju 2019. godine izjavio kako je sljedeći veliki projekt (nakon Pelješkog mosta) modernizacija željeznice Zagreb-Rijeka i hrvatskih morskih luka te da su spremni sinkronizirati inicijativu „jedan pojas, jedan put“ s hrvatskim razvojnim strategijama, kako stoji na službenim stranicama hrvatske vlade (2019). Projekt bi pomogao planu da se poveća obujam kineskih proizvoda koji stižu u srednju Europu, a roba bi se kretala već postojećim, ali u tom slučaju poboljšanim, koridorom Vb do Mađarske. Zasad se nije ništa napravilo po tom pitanju, unatoč interesu obje strane za ovaj projekt, no zbog trenutne nepovoljne financijske situacije u svijetu uzrokovane pandemijom koronavirusa dosta je projekata u svijetu na čekanju pa se možda i ovaj ostvari u neko stabilnije vrijeme.

Kineska pojava na europskom tržištu izaziva brojne kontroverze, a Brinza (2019) piše da EU u cjelini nema pozitivan stav prema kineskim investicijama u CEE regiji zbog straha da bi Kina mogla upotrijebiti „podijeli pa vladaj“ taktiku prema Europskoj uniji. U Hrvatskoj je javnost uglavnom blagonaklona prema kineskim investicijama koje su predstavljene, kao i u ostalim zemljama u koje Kina ulaže, kao projekti koji će spasiti državu i modernizirati ju. Treba, ipak, uzeti u obzir ono što Kuntić (2018) napominje, a to je da je financiranje infrastrukturnih

projekata od strane Kineza u drugim zemljama temeljeno na zajmovima, a ne donacijama, zbog čega bi kineske državne kompanije, ukoliko strane vlade ne budu mogle otplatiti pozajmice, mogle postati vlasnici njihovih rudnika, naftovoda ili elektrana. Kineskim investicijama treba, stoga, pristupiti s oprezom, no geografski položaj koji pruža Hrvatska bi valjalo iskoristiti kroz riječku luku i hrvatske političko-gospodarske veze sa srednjom Europom da se kineski proizvodi dopremaju u nju te se od tamo šalju u njeno europsko zaleđe. Ono što je sigurno, je da će kineski utjecaj u svijetu samo rasti te bi za Hrvatsku bilo korisno održavati korektne odnose s Kinom i pametno ulaziti u gospodarsku suradnju s njom.

ZAKLJUČAK

Ovaj prvostupnički rad pokazao je svu složenost političko-geografskog položaja Republike Hrvatske. Brojni čimbenici su utjecali i utječu na njega, a utjecat će i u budućnosti jer političko-geografski položaj nije statična kategorija, već se može promijeniti u relativno kratkom vremenu. Ovaj sadašnji političko-geografski položaj nije savršen radi velike granice s relativno nestabilnom regijom zapadnog Balkana s kojom je Hrvatska, nažalost, isprepletena u brojnim sporovima, ali, isto tako, Hrvatska ima mogućnost posredovati u rješavanju nekih problema koji muče te zemlje i na tome izgraditi međunarodni kredibilitet i političku moć te ostvariti svoje interese u toj regiji. S druge strane, zemlje srednje Europe predstavljaju stabilno okruženje kojem Hrvatska pripada i s kojima je bitno držati čvrste gospodarske i političke odnose, a kako su te zemlje pretežito kopnene zemlje koje su prirodno okrenute prema Hrvatskoj kao njihovom najbližem izlazu na otvoreno more, jasno je kako su Hrvatska i srednja Europa međusobno ovisni. Tome svjedoče i kineska nastojanja da preko Rijeke koridorom Vb prenose svoje proizvode prema Mađarskoj i ostalim zemljama u blizini.

Bogatstvo je Hrvatske činjenica da može povezivati više regija unutar Europe i da funkcionira kao spona između zapadne Europe i zapadnog Balkana te srednje Europe i Sredozemlja, međutim, svoj političko-geografski položaj može i treba još ojačati. To se može postići ulaskom u Schengenski prostor jer bi u tom slučaju granice Hrvatske bile i granice za ulazak i u Njemačku i Francusku, jačom ulogom u regiji zapadnog Balkana te čvršćim gospodarskim vezama sa srednjom Europom.

Svako novo razdoblje nosi nove izazove i svjetska previranja koja mogu promijeniti političko-geografski položaj neke zemlje, zato Hrvatska treba ostati povezana savezništva i strateškim partnerstvima s drugim zemljama kako bi postizala svoje interese i kako bi uvijek imala stabilno mjesto u globalnom političko-geografskom poretku.

LITERATURA

- Bouzov, V., 2016: The Balkans as a security region: regional and global challenges, *Governing for the Future: Interdisciplinary Perspectives for a Sustainable World*, 161-166.
- Brinza, A., 2019: The "17 +/- 1" Mechanism Caught Between China and the United States, *China Quarterly of International Strategic Studies*, 5 (2) 213-231.
- Dijanović, D., 2019: Novi hladni rat Sjedinjenih Američkih Država i Ruske Federacije, *Obnova, časopis za kulturu, društvo i politiku*, 11 (1), 141-175.
- Klemenčić, M., 1995: Suvremena politička geografija i geopolitika, *Hrvatski geografski glasnik* 57 (1), 135-145.
- Kotarski, K. i Kos-Stanišić, L., 2016: Levels of Sino-Croatian Economic Relations, *Politička misao*, 53 (4), 132-155.
- Kuntić, D., 2018: Uspon Kine i sigurnost azijsko-pacifičke regije, *Forum za sigurnosne studije*, 2 (2), 67-94.
- Kurečić, P., 2001: Geopolitika i suvremeni geopolitički položaj Hrvatske, *Međunarodne studije*, 1 (4).
- Kurečić, P., 2008: NATO Enlargement: A „Geopolitical Victory,, of the United States in the Post-Cold War Era? Results and Perspectives, *Hrvatski geografski glasnik*, 70. (1.), 25-41.
- Lozančić, M., Fuerst-Bjeliš, B., 2017: Strategijska geografija. Odnos geografskoga prostora i nacionalne snage (moći), *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja* 26 (2), 269-289.
- Njegač, D., 2001: Zemljopisna i prirodna obilježja Hrvatske. *Ekološki leksikon. Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja RH*, Barbat, Zagreb
- Padjen, I., 2020: Diplomacija u granicama prava: Hrvatska i Bosna i Hercegovina, *Hrvatska i komparativna javna uprava*, 20 (2), 331-367.
- Pavić, R., 1987: Politička geografija - prilog definiciji i prijedlog nastavnog programa, *Hrvatski geografski glasnik*, 49 (1), 45-51.
- Pavić, R., 2012a: Na temeljima geografije II. – zemljopisni položaj i prostorni odnosi, *Geografski horizont*, 58 (2), 21-40.

Pavić, R., 2012b: Prostorna raščlamba Republike Hrvatske, *Geografski horizont*, 58 (2), 41-47.

IZVORI

Državni zavod za statistiku (DZS), 2019: Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom u 2018. Konačni podaci, https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-02-02_01_2019.htm (23.8.2020.)

European Council on Foreign Relations (ECFR), 2020: EU Coalition Explorer, <https://www.ecfr.eu/eucoalitionexplorer> (25.8.2020.)

Hrvatska radiotelevizija (HRT), 2020: Njemačka i Francuska na udaru kritika zbog ograničenja izvoza zaštitne opreme, <https://vijesti.hrt.hr/588802/njemacka-i-francuska-na-udaru-kritika-zbog-ogranicenja-izvoza-zastitne-opreme> (16.8.2020.)

Poslovni dnevnik, 2020: Ćorić: Kapaciteti LNG terminala na Krku popunjeni, plin bi mogao pojeftiniti, <https://www.poslovni.hr/trzista/coric-kapaciteti-lng-terminala-na-krku-popunjeni-plin-bi-mogao-pojeftiniti-4237193> (5.9.2020.)

URL 1: <http://www.ddseuro.org/portal/images/slike/promet.jpg> (20.8.2020.)

URL2:

https://www.google.hr/imgres?imgurl=https%3A%2F%2Fcdn5.vectorstock.com%2Fi%2F1000x1000%2F37%2F79%2Ffeu-map-without-great-britain-vector-23983779.jpg&imgrefurl=http%3A%2F%2Fapolloteck.gr%2Fsbgvjx%2Fliquidation-stock-europe.html&tbnid=FSHGyr_YYISOxM&vet=12ahUKEwj54Zj_mNzrAhUDZ5oKHTIVCNcQMygGegQIARAM..i&docid=kz2N9Qqxm4eO_M&w=876&h=1080&itg=1&q=cz%C5%82onkowie%20unii%20europejskiej&hl=hr&ved=2ahUKEwj54Zj_mNzrAhUDZ5oKHTIVCNcQMygGegQIARAM (21.8.2020.)

URL3:

<https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/security/20180216STO98008/schengen-prosirenje-europskog-slobodnog-prostora-ceka-na-odluku-vijeca> (26.8.2020.)

Večernji list, 2019: Merkel: Odajem priznanje Hrvatskoj za sve što je učinila za ulazak u Schengen, <https://www.vecernji.hr/vijesti/plenkovic-njemacka-nas-je-uvijek-podrzavala-merkel-imamo-iste-prioritete-u-vodenju-eu-1360823> (21.8.2020.)

Večernji list, 2020: Erdogan potvrdio: „Nećemo zatvoriti granice, 18.000 migranata već je krenulo prema Europi“, <https://www.vecernji.hr/vijesti/necemo-zatvoriti-granice-18-000-migranata-vec-je-krenulo-prema-europi-1382542> (27.8.2020.)

Vijeće Europske unije, 2020: Zagrebačka izjava, 6. svibnja 2020., <https://www.consilium.europa.eu/media/43782/zagreb-declaration-hr-06052020.pdf> (22.8.2020.)

Vlada Republike Hrvatske, 2019: Croatia and China open ambitious chapter in economic and trade relations, <https://vlada.gov.hr/news/croatia-and-china-open-ambitious-chapter-in-economic-and-trade-relations/25727> (5.9.2020.)

Vlada Republike Hrvatske , 2020: Program hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije, <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/2016/Sjednice/2019/Prosinac/199%20sjednica%20VRH/199%20-%201%20Program.pdf> (21.8.2020.)